

تشکیلات و استاندارد های کالبدی لازم جهت اجرایی شدن برنامه تحول در آموزش در حیطه آموزش و سنجش مهارت ها

الف - تشکیلات:

توسعه فرایند آموزش و سنجش مهارت های بالینی، نیازمند تدوین تشکیلات رسمی و معتبر می باشد. تشکیلات پیشنهادی زیر می تواند تا حدودی این نیاز را برآورده سازد.

الف- ۱) شورای عالی سیاستگزاری آموزش و ارزیابی مهارتی و تأیید صلاحیت بالینی قطب آموزشی

الف- ۲) شورای سیاستگزاری آموزش و ارزیابی مهارتی دانشگاه

الف- ۳) کمیته هماهنگی آزمون های مهارتی قطب

الف- ۴) کمیته برنامه ریزی و نظارت بر آموزش و آزمون های مهارتی دانشکده ها

الف- ۵) کمیته علمی طراحی آزمون مهارتی هر دانشکده (در این جا الگوی کمیته برای دانشکده پزشکی پیشنهاد می شود).

الف- ۶) کمیته اجرایی (برگزاری) آزمون ساختارمند عینی بالینی هر دانشکده (پزشکی)

ب- استانداردهای کالبدی:

ب- ۱) مرکز آموزش و سنجش مهارت های بالینی دانشگاه

ب- ۲) واحد های آموزش مهارتی در دانشکده ها و بیمارستان های آموزشی

ب- ۳) تجهیزات ضروری

ب- ۴) محل برگزاری آزمون

ب- ۵) تخصیص و تامین اعتبار

الف - تشکیلات:

الف - ۱) شورای عالی سیاستگزاری آموزش و ارزیابی مهارتی قطب آموزشی:

مسئولیت تشکیل این شورا به عهده رئیس دانشگاه مرکز قطب و به عنوان ریاست شورا می‌باشد. اعضاء شورا را رؤسای دانشگاه‌های هر قطب تشکیل می‌دهند و رئیس مرکز مهارت‌های بالینی به عنوان دبیر شورا، مسئولیت تنظیم جلسات که بایستی حداقل سالی دو بار تشکیل گردد را عهده دار خواهد بود. توصیه می‌شود در سال اول این جلسات به صورت فصلی برگزار گردد. تنظیم صورت جلسات شورا و پیگیری اجرائی شدن مصوبات نیز به عهده دبیر شورا می‌باشد.

لازم است دانشگاه‌های هر قطب، توافقنامه همکاری بین دانشگاهی را در این زمینه تدوین و امضاء نمایند و یک نسخه آن را به دبیرخانه معاونت آموزشی وزارت و واحدهای زیربط ارسال نمایند. به عنوان مثال تدوین توافقنامه سیاست‌های مرتبط با آموزش و سنجش پزشکی عمومی بایستی به دبیرخانه آموزش پزشکی عمومی ارسال گردد و دبیرخانه نیز موظف خواهد بود، متن توافقنامه همکاری بین دانشگاهی هر قطب در زمینه ارزیابی و تأیید صلاحیت بالینی دانش‌آموختگان را بررسی نموده و پس از طی مراحل اعتباربخشی، تأیید توافقنامه مرکز را در سایت معاونت آموزشی وزارت متبوع و دبیرخانه شورای آموزش پزشکی عمومی اعلام نماید. در بدو ایجاد این شورا، کلیه دانشگاه‌های قطب موظف خواهند بود گزارش مستندی مبنی بر تحلیل وضعیت موجود در زمینه‌های زیر ارائه دهند:

✓ وجود یا عدم وجود تشکیلات و برنامه‌های منسجم در زمینه آموزش و ارزشیابی مهارتی

✓ وجود یا عدم وجود مرکز آموزش و سنجش اعتبار بخشی شده

✓ وجود یا عدم وجود استانداردهای کالبدی در زمینه تجهیزات

سپس لازم است با نیازسنجی، اعتبارات لازم جهت تخصیص فضای مناسب و خرید کمبود تجهیزات را پیش‌بینی نمایند. تخصیص و تأمین بودجه و جلب مشارکت و مساعدت مالی به عهده رؤسای دانشگاه‌ها می‌باشد. همچنین پیگیری تأمین شرایط پرسنلی، فضای فیزیکی و تجهیزاتی نیز به عهده رؤسای دانشگاه‌ها می‌باشد. شورای سیاست‌گذاری بایستی در ارائه راهکارهای مشترک و دستورالعمل‌های مشترک، مساعدت نمایند.

الف- ۲) شورای سیاست‌گذاری آموزش و ارزیابی مهارتی دانشگاه

در راستای توسعه برنامه‌های آموزش مهارت‌های بالینی، باید در کلیه دانشگاه‌های علوم پزشکی، شورای سیاست‌گذاری آموزش و ارزیابی مهارتی تشکیل گردد.

معاون آموزشی دانشگاه به عنوان رئیس شورا، مسئولیت تشکیل و اداره جلسات شورا را عهده دار می‌باشد.

اعضاء شورا، معاونین دانشکده های وابسته، رئیس یا معاون آموزشی مرکز توسعه و رئیس مرکز مهارت های بالینی دانشگاه (به عنوان دبیر) خواهد بود. وظایف این شورا شامل موارد زیر می باشد:

✓ تأمین ساز و کارهای لازم جهت توسعه آموزش و سنجش مهارتهای بالینی در هر دانشکده با:

○ تصویب تشکیلات و تأمین نیرو

○ تخصیص فضای فیزیکی مناسب برای واحد آموزش مهارتی

○ تسهیل فرایند خرید تجهیزات

○ ارائه برنامه و دستورالعمل جهت ترغیب اعضای هیات علمی نسبت به مشارکت در زمینه آموزش مهارت ها و به

کارگیری روش های ارزشیابی متنوع من جمله ارزشیابی ساختارمند مهارتی در کلیه رشته ها

✓ تأمین بودجه جهت ایجاد ساختار کالبدی مناسب و استاندارد در زمینه واحدهای آموزش و سنجش مهارتهای بالینی در

هر دانشکده و بیمارستان های آموزشی

✓ نظارت مستمر بر نحوه عملکرد کمیته های آموزشی و برگزاری آزمون ها

✓ تدوین دستورالعمل های مصوب جهت توسعه برنامه های آموزشی و آزمون های مهارتی در هر رشته

✓ تعیین ساز و کارهای عملیاتی در راستای نظارت بر عملکرد واحدهای آموزشی در زمینه آموزش و ارزیابی مهارتی

ارائه گزارش به شورای عالی ارزیابی و تایید صلاحیت بالینی دانشگاه و معاونت آموزشی وزارت متبوع

الف- ۳) کمیته هماهنگی برگزاری آزمون های مهارتی در قطب

دانشگاه های مراکز قطب بایستی در برگزاری هماهنگ آزمون های مهارتی، مشارکت داشته باشند. در این راستا بایستی

کمیته برنامه ریزی و نظارت بر آزمون مهارتهای بالینی قطب به ریاست معاون آموزشی دانشگاه و یا رئیس دانشکده مربوطه، تشکیل گردد.

سایر اعضای کمیته شامل رئیس مرکز مهارت های بالینی، مسئول برگزاری آزمون، معاون آموزشی دانشکده مربوطه و رؤسا

یا معاونین دانشکده های پزشکی دانشگاههای قطب می باشند.

وظایف این کمیته شامل:

✓ تعیین خطوط کلی برگزاری آزمون شامل تعیین جدول های زمانی برگزاری آزمون

✓ تعیین کمیته علمی طراحی آزمون

- ✓ جمع آوری و سازمان دهی پیشنهادات واصله از دانشگاه های مختلف
- ✓ نظارت بر کلیه فرایندهای پژوهشی مرتبط با سنجش
- ✓ نظارت بر کلیه امور مرتبط بر طراحی، اجرا و رسیدگی به اعتراضات
- ✓ ارائه گزارشات به شورای عالی تایید صلاحیت بالینی قطب

در حال حاضر جدول زمانی آزمون جهت آزمون آسکی پزشکی عمومی توسط دبیرخانه مرکزی آموزش تعیین می شود.

- از آنجائیکه ضرورت دارد ارزشیابی مهارتی محدود به دانشجویان رشته پزشکی عمومی نباشد و سایر دانشجویان را در بر گیرد و علاوه بر آن محدود به آزمون پایان دوره نباشد، بنابراین بایستی کمیته هماهنگی آزمونهای مهارتی قطب ها را تشکیل داد.
 - توصیه می شود کلیه دانشگاه ها و دانشکده های کشور نسبت به تدوین و اجرای برنامه های آموزشی و اجرایی مستقل و ابتکاری اقدام نموده و تجربیات موفق و ناموفق خود را با سایر دانشگاه ها، به اشتراک بگذارند.
- ضرورت دارد در هر سال تحصیلی، معاون آموزشی دانشگاه مرکز قطب، برنامه مصوب آزمونهای ارزیابی صلاحیت بالینی قطب را به دبیرخانه شورای آموزشی (پزشکی عمومی) ارائه و پس از تأیید در سایت، اعلام نماید.

الف- ۴) کمیته برنامه ریزی و نظارت بر آموزش و سنجش مهارتی دانشکده (پزشکی)

در راستای ارتقاء آموزش مهارتهای بالینی و برگزاری آزمون های روا و پایا، ضرورت دارد کمیته ای با شرکت اعضای هیئت علمی علاقمند و توانمند تشکیل شود که با برگزاری جلسات جلسات منسجم و منظم خط مشی محوری کلیه برنامه های آموزشی و ارزیابی مهارتی را تدوین و اقدامات اجرایی لازم در این زمینه را طراحی و عملیاتی نمایند.

اعضای این کمیته را معاون آموزش پزشکی عمومی (بالینی) دانشکده پزشکی دانشگاه مجری، مدیر دفتر مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، مدیر و یا نماینده مرکز مهارتهای بالینی به عنوان مسئول برگزاری آزمون، همچنین منتخبی از اعضای هیات علمی در رشته های تخصصی اصلی^۱ (ترجیحاً ۲ نفر از هر رشته) و حداقل یک نفر از رشته های تخصصی فرعی^۲ تشکیل خواهند داد.

مدت زمان فعالیت اعضای کمیته دو سال و انتخاب مجدد ایشان بلامانع می باشد. هماهنگی چگونگی ترکیب اعضا بر عهده معاون آموزش بالینی و با همکاری مدیران دفتر توسعه و مرکز مهارتهای بالینی می باشد. لازم است جلسات کمیته به طور منظم و حداقل هر یک ماه برگزار گردد.

¹ Major

² Minor

وظایف این کمیته به شرح زیر است:

- ✓ بسترسازی و تأمین منابع
- ✓ تدوین شیوه نامه برای توسعه برنامه های آموزشی و ارزیابی مهارتی
- ✓ تدوین ضوابط و مقررات اجرای آزمون ها و آئین نامه های انضباطی
- ✓ ایجاد ارتباط بین کمیته های مختلف
- ✓ نظارت کمی و کیفی بر حسن اجرای برنامه های مصوب و آزمون ها
- ✓ ارائه الگو جهت تهیه چارچوب و تدارکات بازدید و گزارش ارزشیابی بیرونی
- ✓ تدوین آئین نامه تشویقی جهت همکاران علاقه مند
- ✓ ارائه گزارش به شورای سیاست گذاری آموزش و ارزیابی مهارتی دانشگاه

الف- ۵) کمیته علمی طرّاحی آزمون آسکی مهارتهای بالینی (پزشکی عمومی)

در راستای برگزاری آزمون روا و پایا، ضرورت دارد کمیته ای علمی و توانمند با صرف وقت و تشکیل جلسات مرتب کلیه اقدامات اجرایی لازم در این زمینه را طرّاحی و عملیاتی نماید.

مسئولیت برگزاری آزمون های آسکی بر عهده معاون بالینی دانشکده پزشکی و یا نماینده تام الاختیار ایشان (ترجیحا مدیر مرکز مهارتها) می باشد. اعضای این کمیته را تعدادی از اعضای هیئت علمی علاقمند تشکیل می دهند که توسط مسئول برگزاری آزمون و معاونت آموزشی دانشکده تعیین و انتخاب می شوند. مدیر و کارشناس مسئول مرکز مهارتها نیز در این کمیته حضور خواهند داشت. اعضای این کمیته برای برگزاری یک یا دو آزمون انتخاب می شوند، انتخاب مجدد ایشان بلامانع است.

مسئول برگزاری آزمون، جهت برگزاری هر نوبت آزمون آسکی، حداقل از سه ماه قبل، هسته اصلی کمیته های علمی و اجرایی آزمون را تعیین خواهد نمود. هماهنگی و چگونگی ترکیب سایر اعضا باید به گونه ای باشد که عضویت اغلب گروه های آموزشی را تأمین نماید.

وظایف کمیته علمی طرّاحی آزمون مهارتهای بالینی مشتمل بر موارد زیر می باشد:

- ✓ تشکیل جلسات منسجم و منظم حداقل از سه ماه قبل از آزمون
- ✓ تهیه الگوی فرایند تصمیم گیری و اجرای آزمون
- ✓ ترسیم فرایند تدوین جدول مشخصات آزمون و تعیین اهداف سنجش هر ایستگاه

- ✓ تعیین اعضای پیوسته و وابسته کمیته اجرایی
 - ✓ آشناسازی اعضا مدعو جدید با مقررات و موافقت‌نامه های اجرایی مرتبط با آزمون
 - ✓ تدوین جدول مشخصات آزمون، تعیین تعداد ایستگاه و مدت زمان آزمون
 - ✓ طراحی اولیه ایستگاه ها با تعیین اهداف کلی
 - ✓ بررسی اهداف سنجش ایستگاه ها جهت تأمین روائی قابل قبول
 - ✓ برگزاری جلسات اولیه با اعضای پیوسته کمیته اجرایی
 - ✓ ارائه جدول پیشنهادی اولیه مشخصات آزمون به کمیته اجرایی
 - ✓ بررسی اولیه امکان اجرای برگزاری آزمون با مشورت کمیته اجرایی
 - ✓ پیش بینی نیازها و بررسی امکان پذیری تأمین نیاز و رفع کمبود ها
 - ✓ تأیید نهایی جدول مشخصات آزمون ارائه شده توسط کمیته
 - ✓ تدوین سوال و سناریوی جدید یا انتخاب از بانک سوال و تأیید نهایی پاسخنامه ها
 - ✓ تأیید برنامه زمانی، نحوه گردش و جریان برگزاری آزمون
 - ✓ تعیین حد نصاب قبولی و نحوه شرکت در آزمون های بعدی
 - ✓ تخمین بودجه بندی موضوعی آزمون
 - ✓ تدوین ضوابط مرتبط با پرداخت یا عدم پرداخت هزینه در نوبت های بعدی
 - ✓ تهیه چک لیست های عملیاتی آزمون در مراحل سه گانه
 - ✓ ارائه الگو جهت برنامه ریزی، تهیه چارچوب و تدارکات گزارشات تصویری، فیلم و...
 - ✓ تدوین چارچوب جهت تحلیل کمی و کیفی سوالات
 - ✓ نظارت بر حسن اجرای آزمون های مهارتی
 - ✓ ارائه الگو جهت تهیه چارچوب و تدارکات بازدید و گزارش ارزشیابی بیرونی
 - ✓ ایجاد بانک سؤال / ایستگاه با طراح و یا نظارت بر طراح ایستگاه های آزمون
- ❖ تنها سؤالات و یا ایستگاه هایی مورد قبول خواهد بود که:
- الف) تکراری نباشند.
- ب) اهداف مهارتی تعیین شده توسط دبیرخانه پزشکی عمومی را در بر گیرد.

ج) تمامی اجزا سناریو یک ایستگاه به طور شفاف مشخص شده باشد. بدین معنی که:

- ✓ اهداف کلی و اختصاصی مشخص باشند.
- ✓ سناریو ها به درستی تدوین و شرح وظایف شفاف و نحوه اجرا مشخص باشد.
- ✓ پرسنل مورد نیاز مشخص باشد و شرح وظایف جهت مشاهده گر، بیمارنما و یا همراه بیمار به صورت شفاف مستند شده باشد.
- ✓ لیست وسایل مورد لزوم و ارائه دستورالعمل برای چیدمان ایستگاه را شامل شود.
- ✓ نحوه نمره دهی و بارمبندی و کمینه نمره قبولی به صورت شفاف بیان شده باشد.

توصیه می شود، در فرایند طراحی جداول مشخصات آزمون و تعیین اهداف آموزشی ایستگاهها، حتی الامکان، باید های یادگیری، تحت تاثیر کمبودها نادیده گرفته نشوند و اعضای کمیته علمی در تأمین نیازها مشارکت جدی داشته باشند. از طرف دیگر توجه داشته باشیم، تأکید بیش از حد، آنهم به گونه ای که تداوم سنجش را تهدید کند، شایسته نیست.

الف - ۶) کمیته اجرایی برگزاری آزمون ساختارمند عینی بالینی (پزشکی)

شاید بتوان ادعا کرد که حساس ترین کمیته در زمینه ارزیابی مهارت های بالینی کمیته برگزاری (اجرایی) آزمون می باشد. این کمیته مسئولیت کلیه اقدامات پیش آزمون، حین آزمون و بعد از آن را به عهده دارد. تشکیلات کمیته برگزاری هر آزمون بایستی حداقل سه ماه قبل از برگزاری هر آزمون بازبینی شود. کمیته برگزاری آزمون علاوه بر دبیر دو نوع عضو دارد. اعضاء ثابت (پیوسته) و اعضاء متغیر (وابسته).

دبیری کمیته اجرایی آزمون باید بر عهده فردی خلاق و جسور و در عین حال صبور و انعطاف پذیر گذاشته شود که توانایی مدیریت کار گروهی را داشته باشد. پیشنهاد می شود در تصدی این مسئولیت از توانایی مدیران مراکز آموزش مهارتهای بالینی که اغلب از پزشکان عمومی علاقمند به آموزش می باشند، استفاده شود. ایشان می توانند علاوه بر امکان تخصیص وقت کافی، با تسلطی جامع بر بانک اطلاعاتی، منابع و تجهیزات و تجربه کافی در همکاری با منابع انسانی مورد لزوم، مدیریت فرآیند را به خوبی عهده دار شوند. بدیهی است ضرورت دارد به دلیل پیچیدگی فرایند برگزاری آزمون، دبیر کمیته اجرایی به طور مستمر با دبیر شورای کمیته برنامه ریزی، مسئول و سایر اعضای کمیته علمی مشورت نماید.

اعضاء ثابت این کمیته را کارشناسان آموزشی مرکز مهارت‌های بالینی دانشگاه و واحدهای آموزش مهارت های بالینی بیمارستانهای آموزشی و دانشکده ها تشکیل می دهند. ایشان تحت نظر دبیر کمیته، مسئولیت برگزاری آزمون را در سه مرحله عهده دار می باشند. اعضای وابسته کمیته، تعدادی از اعضای هیأت علمی و سایر کارشناسان علاقمند و با انگیزه گروه های آموزشی می باشند که علاوه بر سایر فعالیتهای آموزشی خود، در برگزاری آزمون‌های آسکی نیز همکاری می نمایند.

بهتر است کمیته در هر آزمون، از مشارکت توأمان افراد با سابقه و همکاری افراد جدید استفاده نماید. توجه به این امر ضمن تاکید بر حفظ انسجام، موجبات بهره مندی از خلاقیت و نو آوری را فراهم خواهد آورد. در هر آزمون بایستی حداقل ۴ عضو هیات علمی از گروههای آموزشی همکاری نمایند. توصیه مؤکد این است که حداقل یکی از آنها عضو کمیته علمی طراحی آزمون باشد. اعضای هیئت علمی کمیته برگزاری آزمون بایستی پس از آشنایی کامل با اهداف آزمون، با مشارکت جدی در موضوع انتخاب و آموزش بیمارنمایان و آموزش افرادی که در برگزاری مشارکت دارند، تضمین کیفیت برگزاری و اجرای مصوبات را تأمین نمایند و در ایجاد هماهنگی و حفظ انسجام گروه نقش موثری ایفا کنند. ایشان در فرآیند نمره دهی و امور علمی مرتبط با سنجش نیز نقش موثری را خواهند داشت. همچنین ایشان بایستی همراه با کارشناس رابط، رفع تناقضات احتمالی را عهده دار شوند. انجام این مسئولیت خطیر بوده و نیازمند رعایت نکات ظریفی است. این اقدام باید به گونه ای صورت گیرد که عدالت محوری به عنوان رکن مهم آزمون خدشه دار نشود. رفع مشکل در جهت راهنمایی فراگیران بوده، جنبه ارفاقی نداشته باشد و نتایج آن کلیه فراگیران را در برگیرد. اعضای ثابت کمیته، مسئولیت مستقیم برگزاری آزمون را در کلیه مراحل عهده دار خواهند بود. متناسب با نیاز و شرایط آزمون، سایر نیروهای اجرایی شامل مشاهده گر، بیمارنما، رابط، تنظیم کننده زمان، فیلمبردار، کارشناس، تایپیست و غیره می باشد. برای درک بهتر فرآیند و مسئولیت ها در اجرا، وظایف افراد در سه مرحله پیش آزمون، حین آزمون و بعد از آن به شرح زیر تدوین گردیده است.